

## *Kortere anmeldelser*

### ALMINDELIG HISTORIE

KÅRE LUNDEN: *Økonomi og Samfund. Synspunkt på økonomisk historie*. 2. oplag, 1988, 105s.

Kåre Lundens bog om økonomi og samfund fra 1972 er udkommet i et nyoptryk. Som mange sikkert husker, er bogen et forsøg på at definere økonomisk historie både i forhold til økonomi og til anden historie, specielt når det drejer sig om ældre historie. I omfang er bogen lille, og i dens første tredjedel gives i syv korte afsnit forfatterens teoretiske bestemmelse først af historie generelt, dernæst af økonomisk historie. I et ottende og lidt større afsnit skitseres så et teoretisk begrebsapparat til brug ved en analyse af middelalderens økonomiske historie, illustreret ved hjælp af norske eksempler.

Centralt for Kåre Lundens budskab er hans opfattelse af, at historien i og for sig bruger en fagterminologi – og dermed opfylder et kriterium for at være en videnskab – men bruger den i forhold til kilderne, ikke i forhold til den sociale struktur i det samfund forskeren søger at analysere. Historikerens situation er dog helt parallel til den moderne samfundsforskers. Alle dele af samfundet hænger sammen i en totalitet, men der eksisterer ingen mulighed for at fange denne totalitet i en heldækkende teori. Forskeren er derfor nødvendigvis specialiseret, han er enten økonom eller sociolog, politolog etc. Historikeren har selvfølgelig næsten altid et større rekonstruktionsproblem end andre, men også en håndfast rekonstruktion kræver kriterier til udvælgelse og en forhåndsopfattelse om sammenhænge mellem de udvalgte elementer. Det forudsætter et begrebsapparat, en teori, som principielt ikke kan være anderledes end ved ethvert andet samfundsstudium.

Hvis man alligevel vil pege på noget, der specifikt karakteriserer historien, så må det være, at tidsperspektivet altid er centralt. Historikeren kan ikke i samme grad som den samfundsvidenskabelige forsker tillade sig at holde mange af modellens variabler konstante.

Dette sidste synspunkt får betydning for Lundens afgrænsning af den økonomiske historie overfor økonomisk teori. Han slutter sig her til Polanyi, som skelner mellem begreberne materiel og formel økonomi, dvs. på den ene side det der står for hele det økonomiske system, den i en bestemt periode institutionaliserede produktions- og fordelingsstruktur, og på den anden side økonomi i mere afgrænset forstand, dvs. det at holde hus med knappe ressourcer inden for givne rammer, i nutiden altså en teori om markedsopførsel.

Den økonomiske histories opgave er at beskrive og forklare den materielle økonomi og hvordan den påvirkes af forhold i samfundets hele sociale organisation. Dermed er også sagt noget om afgrænsningen til anden historie. Grænsen er

ikke skarp. Andre historikere har jo ofte lejlighed til at beskæftige sig med, hvordan økonomien påvirker andre dele af samfundet, og aktørerne i det økonomiske system optræder da også som sociale og politiske aktører. Men alligevel er der forskelle, og det er i det mindste af praktiske grunde relevant med specialisering i historieforskningen. Dertil kommer endnu et led i Lundens bestemmelse af den økonomiske historie, for ham selv måske det allervigtigste: Han ser en meget snæver relation mellem økonomisk antropologi og økonomisk historie, så snæver at den næsten drejer sig om identitet.

En analyse af den materielle økonomi som en forandringsproces kræver altså ifølge Lunden først og fremmest et begrebsapparat til systematisering af de hovedaspekter, man kan anlægge på et økonomisk system. I kap. 8 er hovedaspekterne økonomiens integration, hvordan jord fordeles, den rolle handel og penge spiller, samt produktionens og markedets organisation. Derefter bliver spørgsmålet for hvert hovedaspekt at bestemme de elementer, der skal indgå i en typologiflerhed, varierende over tid. Som så ofte er det dog tvivlsomt om vi dermed kommer nærmere en løsning på problemet med at forklare selve forandringsprocessen.

Også den, der grundlæggende er enig med Lunden i kravet om arbejdsdeling inden for historieforskningen og i hans parallel til samfundsvidenskabernes måde at strukturere forskningsområdet, har adskillige ting i denne bog at irriteres over. Fremstillingen er ofte meget kortfattet og ufuldstændig, f.eks. nævnes ikke modsætningen mellem ønsket om generalisering og ønsket om at kunne finde det specifikke. Det samme gælder forskellen mellem en deskriptiv og en analytisk fremstilling, eller måske bedre udtrykt: mellem en beskrivende analyse og en problemorienteret analyse. Det er også irriterende, at bogen fra 1972 femten år senere udgives fuldstændig uændret. Hverken hvad Kåre Lunden selv i mellemtiden har tilført debatten eller indlæg fra forskere som Rolf Adamsson og Niels Steensgaard tages der derfor hensyn til.

En anmeldelse kan således forekomme overflødig, men den kan begrundes med, at bogens emne har fået ny aktualitet ved Gunnar Viby Mogensens fornylig udkomne *Historie og Økonomi*. En sammenligning viser, at økonomen Viby Mogensen har en langt mere traditionel afgrænsning af historien som videnskab. Han er heller ikke så entydig i opfattelsen af økonomisk historie som en særlig forskningsgren, adskilt både fra anden historie og fra moderne nationaløkonomi. Men spørgsmålet er, hvor relevant denne sammenligning trods alt er: Lunden har hele tiden middelalderen i tankerne, Viby Mogensen industrisamfundet. Og den overvejende del af verdens økonomiske historikere beskæftiger sig med moderne samfundsforhold.

Til sidst: Andre kan meget vel mene, at historie er noget helt andet end hvad Lunden får det til. Det er at genskabe fortidens menneskers egne opfattelser af det samfund de levede i og forsøgte at påvirke. Måske er altså alligevel rekonstruktionen det centrale og historie ikke blot historievitenskaber men også historieskrivning. Men det ville være en ganske anden historie. For mange af os er Kåre Lunden trods alt på rette vej i sin måde at opfatte historieforskning på.

*Carl-Axel Nilsson*